

San Migel ARRUAZU, 1833

<http://mediateka.fonoteka.com>

Nafarroako Gobernua - Gobierno de Navarra
Euskarabidea - Instituto Navarro del Vascuence
Nafarroako Euskararen Mediaketa - Mediateca del Vascuence de Navarra
<http://mediateka.fonoteka.com>

Iturria:

Jose M. Satrustegi, 1987, Euskal testu zaharrak I, Euskaltzaindia, Iruña.

Bertsio informatiko honen egilea:

Elea

Nafarroako Euskararen Mediaketak egindako lanak publikoak dira eta, Jabego Intelktualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

San Migel ARRUAZU, 1833

I

Nor Jaungoicua becela? (bis) eta nor Jaung.^a eta bere Amaren ondorian Migl. becelacoric? Au da Eliz A. S. C. ematen diguna entendacera Confesio generalian, eta Santuben Letaritan: Yzanic bada Sn. Miguel Aing. Gloriosuena M.ª Jaungoicuaren Amas Landara Criatura (tura) gucietan excelenterena, eta Jaungoicuarequin gueiyen dezaquena, Miguel au da gueren necesidadetan leneco billatu biarduguna, Miguel da lenda gueiyen amatu eta adoratu biarduguna, ya beraren Excelenciagatic ya errecibituric dauzcagun favore eta gueren lurrera etorciaz eguin digun digun honrragati eta ya iñorc baño obequi gueren necesidadetan socorritu guechasquelaco baya nola ezpaita amacen ezagucen eztenic nihil volitum. etc. (nic nainuquena da aldiyontan errecia zuen viyotzac Aingueru Santubonen ganaco amoriyotan eta nola baitaquit eztala amatzen gauza bat ezagutu gabian...) Nai nizuquie eman goiz ontan Aingueru igualic baguequ onen ezaguperiyac edo ezaguerac, baya nola da posible ni ontara obligacia orain baño lenago escusatu naiz lecubontan presentacia ezaguturic nere laburtasuna ¿eta nola ez? icaratzen naiz etzin gueiyo acordatznaicenian Oradore sabiyo batec Personage bat alabazeco esan cituben izaietaz: de tanto viro nunquam satis: Alejandro Magno Emperadoriac nai zuben alabatu bere Ministro edo bere ondorian zaucan mutil bat eguin zezquion fineza eta serviciyo onen correspondencian: Ephestion: aguindu cion sabiyo eta plumaric oberen guciei escribitu eta publicatu cechiela Ephestion, arren estimacioric aundiren aren, alabanzac, eta prendac,

urtuciran esatebateco moduban guizonau ecin alabatuz, eta ondorian aterazen bat, eta beste guciac baño gueyago alabatu zuen bi itz autan: de tanto viro nunquam satis esan naizuquean becela, zaquiote gogoti jaquinsubac baya secular ez cerate allegatuco biar becela alabacera, onen conforme; Ceiñen jaquinduriya izanen da supiciente, eta ceiñen mingaña izanen da bastante gure Ephestion celebriori biar becela alabatzeco? por fin Alejandoren adisquidiura zan gizon bat, naiz cualidadetacua, baya or icusten duzubienori, Ori ceiñen icustiagati, eta adoraciagati etorri den gaur mendi gogorrontara; Ori, Ori, ceiñen ezaguerac zuei ematia obligatu naicen ezta solamente guizon bat nola naiscua, ezta solamente munduco Erregue, edo Emperadore baten adisquidia, ez Ainguerubare edoceinetacua; baicic da Erregue eta Emp.re gucien Erreguiaren lembicico Ministrua, eta adisquideric aundirena Aingueru Santuben Ejercito gucien buru nagusi eta Capitan Generala: O nere S. Migl. Aingueruba! Cenbat motibo eta arrazore gueiyagorequin esandeiteque zutaz araco jaquinsubaren itzaic: De tanto de Michaele Arcangelo nunquam satis. Arlare congregaturic gauden esquero bere Templo Santubontan ecingautesque cerbait esan gabe, eta guchi bat esan biarrian tocacen daquiyo gaurco festibidadiari. ¡baita Elizonen Dedicaciyoce festibidadia! Excelssisgo Templo Santubontaz itz eguitia, Cer motibo zuten gure aurrecuac paraje gogorrontan, mendialto penosuontan S. Migl. Arcaingueru Gloriosuaren hon(n)rran Capilla bat eguiteco Eliza bat goratzeco, esplicatuco dut lembicico partian; templo S.tu bonen dedicaciya edo Consagracion Solemnia berritu eta aunditu ondorian, Templo Sat.oni Elizaco Gurasuac Aita Santubac conceditu dizquen indulgencias Elizontan eta emetic campuan gure Patrono S. Miguel Aingueru Glori.ren medioz obratu diren milagruac eta bere devotuac errecivitu ditubien gracia eta favorien conocimentu labur bat siquera ematia, izanen da bigarren Sermonaren partia, eta goizontaco asunto gucia, O Migl. galdutaco gucien Artizar ederra! galduric nabille ecin asmatus nola obequin zu alabatu eman zozu indarra nere mingueinari, arguizazu nere entendimentubau, bada erredeitecen zupanaco Amoriyuan, eta debocian Cristau fiel gucien viyotzac eta particularmente Adizale Debotuenac, nai nuque esplicatu zu honrrara eta alabanzara eguin eta consagratutaco templo Santubonen grandezac ezpadaquit faltacen gracia divina, eta au eztaquigun faltatu neri esplicaceco, eta zuei ongui enzuteco parazagun enpenuzat Maria Santisima salutacen dugularican esanas: Ave Maria. Jaungoicuari gracia ¿Ceiñ alegriac icusten ditut nic aldiyontan zuen presenciyac? ¡Adizale debotuac! Zuen arpeguiyac ematen dite ezaguera ceiñ aundiya, eta firmia dan zuen viyocetaco gozo, eta contentuba zaudielaco celebracen S. Migl. Aingueru S.en honrran eta alabanzan Templo Excelsiscuontan Egun ontan eguiten dan Funciyo solemnian, ¿eta cenbates auyndiyagua izanen esta adicen dituzubienian Excelsisgo Templo S.en particularidadiac, eta Grandezac? ¡eguiya da, honrra aundiya eguiten daquiyo S. Migl. Aingueruboni bere icenian gracia, Hermita edo Templo bat, orren medioz badaquigu badirala Españaza batian badirala Provicietan, eta Nafarruan asco, eta Hermita Sn. Migl. Aingueruben izenian fielac beren dermiyotan goratubac, edo ta ere asco, eta asco Parroquiya Sn. Miguelen Tituloaco, edo Sn. Miguelgo Parroquiyac deicen diranac, baiya, Hermita eta Sn. Miguelgo Parroquiotan ¿Cembat Hermita, cembat Templo dira España gucian Sn. Miguel Aingueruba descansatutaco lecuban, Sn. Migl. Ainguerubac berac marcatuta aguindutaco lurrian eguiñac? ¡atenciyua Catolocuac! Bat, bat bacarra da nic uste duanes España gucian, eta ura arquicen da Nafarruaco Erreiñuban, etc., etc. Huarte Araquil Juridisciyuan Aralargo mendiyan, eta da Excelsisco Templo Santubau, zubez orain arquitzen zariden Eliza Celebriau, Arla sinistacen dugu padosamente Migl. berac señalatu lecuba eta aguindu ciola Dn. Teodosio Goiñico Caballero baiya Penitente, eta bere debotuari ceiñen historiya Aita Fray Tomas Burgui Sabiyuac esaten digunaz da modubontan...

Yzandu zen Nafarruan Caballero Ylustre edo nobleza aundico bat cedizona Teodosio, Goñi apellidua, eta Goñi errico semia, denbora berian ceñetan gorbematzen zuen Eliza, Juan, izen ontaco zazpigarren Aita Santuba, Españaco Erreguia Vitiza cen denboran J. C. 707 urtian, Theodosioren Echia, familia, eta Erreiñubaren distinguiturena. Palaciyoco semia, ceguan acomodaturic Dña. Constanza Butron eta Viandrarequi emacume bat Prenda gucitacua, odole noblia, ondasunez, abratsa, honesta, eta virtutes betia; estadu artuba ya Caballero Ilustriau ausentatu biarra izan zuen bere echeti, eta bere Esposaren compañia gozoti Erregueren Serviciyora, ya izan cerilla Erregueren ordenaz, edo ya cergatic cegoquion arren nobleza eta Caballerosidadiari garaiyaitan banderetan servicia; demboraren barrutian, eta ondo serviciyua eguin ondorian, elduzan Goiñira bere errira, bere familia ondo estimatubaren compañian descansazera serviciyuac, eta particular celoz prestacendenac, berequin dituen neque aundietati, eta goratzera bere echeco convenienciayac, cenbat eta arrimatubaz echera ainbeste desdicharic aundirenac convenienciaren lecuban trabajubac, dulzuren lecuban pena suminac, eta consueluaren lecuban desconsueloric aundirenetacua; noiz eta gutiren pensatzen zuen artan ya errionduan cijuanian errota bidia barna echealdera illunze garaiyan ateratzen daquiyo aurrera Hermitaño moducobat idurizubena bere trajian, bere colore berachetan, flacuran, izquetaco errespetosuan eta entero humillian, esan nai dut iduritu cequion Dn. Tesodosio Caballeruari ura cela Santidade aundico penitenteren bat, izan cela gure Jaungoicuac vialdutaco mandatariin bat, Conversaciyo engañosuarequi eta santidadiaren aparenciyaiqui eta sinistacera engañuric aundirena, eta Jaungoicuaren siervo aparencicuarrec, baya demoni.an ministro finarrec izeguinciyon modubontan. Norata hua ¡O Dn. Theodosio cautela guchicua! eztaquic ere desdichaz fatalmente engañaturic haramiela ere pensamentu alegrioyec; ¡ha! ire desgraciatuba Caballero Noblia! Leheal dena ematen dituquen pausu bacoician ondatubaz hua dolore, pena, eta deshonoraco puzuban. Sentimentu andiz aguer artzen diat ire fortunagabian, eta erruquituric nainiquet suavizatu echian artubiar dituquen pena gogorrac aurreti ematearequi aviso triste bat avisu onequi, edo suaviago izan dedin ire pena, edo excusa dezaquen ere veguis icustia, por fin eztic ainbeste pena ematen novedade bat adiciac, nola beguis icustiac, bada nola naidelare nere oficiyuari, nere piedadiari tocacen zaiyoc avisacia, eta iri escuchatzia, guciztara duc iretzat noti(ci)yau obliy^a aguinduba ordena humana baño gueyaguai utcirican ne(re)celda, nere erretirua etorriya nauc ire aurrera comunicatzera, ojala balitza ona ire nobleza ta prenda onei eta nere habitu religiosuei correspondicen daquiuyen becela, arzac paciencia aditzeco, ez lastima chiquiyarequi esan biardiatena: ¡Gazte Ylustria! utzi huen echeco descansua empleaciagati ere Valoria guerraco serviciyuan, defendiciagati ere Patria eta denboran berian Lustre ta honore gueiyago ematiagati Goiñitar nobliei, baiya ontan habillela irazaqui duc ere echian guerra bat su infernalac baño estrago gueiyago eguiñas duana gaur bereguein ditubela deshonoraric añdirenac, ausentatu inzan ere Esponsagandi confiyaturic arren fidelidade, eta piedade falsuan, eta utziyuen lurrasco vaso ustel batian tesoro edo prendaic onena, eta orla ire Esposa aztuba itas ere ausenciyaarequi, aztuba zorciyuen fidelidadiaz eta aztuba Jangoicuas ¡ha! nere modestiya ecindec atrevitu itzas manifestacia! baya certaco luzatu noticia: jaquizac bada ire andria eztala portacen iria becela baicic bestebatena, entregaturic deshonestidadeco viciyo torpiari, eta deshonoragueiyago dena, eche nobleco Señora cenicetic arqu(i)tucu duc bere Pagia eta ire mutillaganaco pasio torpiaren esclaba bat eguiñic, oraindic orai berian ignorante, edo noticiac eztubielaco ire etorrera, biecc billatucu dituc ere Salan, ere alcoban, eta oiyan berian, ezpaduc sinistacen, ez hago irruti, goaie disimuluaz eta icusco dituc ere veguiz ¡nola jaquin nezaquean bada nic goitico arguitasunac ezpalit errebelatu? modubontan esplicaturic, despedituzan Dn. Theodosiogandi Hermitaño religioso cirudiyelacuura, baya realm.te Satanasen intamentu fiña ¡Ynfamia! nola baita condenatuba gu ere nai gaitu galdu, ontaco maliciosm.te guezurtacen gaitu engañaciagatic,

enganacen gaitu perseguciagati, eta perseguitcen gaitu condenaciagati. eguincituben aleguñoc Theodosiorequi guezurras engañatu zuen, falsidades descredittatu zituben emazte fiela, eta mutil layal inocentia eta erañaacicizyuen Aita, eta Amaren eriyociac; bacechayuen, eguiya da, Dn. Theodosioc culpa auvec evitatu obratu balu prudenciarequi, baya desgraciad.te gueiyegui eramanic fama, eta honrraren celuac, eta auc galdubiarra, jarri cen venganza bere escus arceco peligruban fatias bere veguis desengañatzera, eta nola enbajada falsuac esan becela billa baicituben bi persona oiyan berian, discurritu eta enteratu gabe yago josi cituben puñaladaz, eta ciran bere Aita eta Ama Dña. Constanza eren erreñac, eta Theodosioren Esposac ondocho apalsera emanic goiz goizchua descansatzera oiya berera obiagos eramanic zauzcanac, guertacari losagariyen guertatu cen ilunnabarrartan Goiñico erriyan. Eriyocioquen ondorian, Theodosioc nai du billatu escapadan bere personaren seguridadia, eta dijoala bere zaldiyen, eriyuac beguiyac, gorri, esaieraden beza(la), justiciaren igas, echetic atera orduco icusten du bere Esposa Elizatican eldudela erretiratzera egunasco beneficiyuaz Jaunari gracia eman ondorian, acostumbracen zuen becela, guelditzen da Caballerua pasmo bat eguñic cergatic encontratu den carrican ustes difunta oiyan utzi zuenarequi D.ª Constanzac paratzen du atenciya Caballeruan eta ezagutzen du dala bere Esposo amabilia Theodosio ¿nola esplicatu Dña. Constanzaren gozo eta contentubac / naiz denbora aburrecuac / ainbeste denboran ausente zan Esposua ustegabian atetan billatzia ede icustia, baya cer biyotzeco saltua artuco etzuen Esposo ausentiac desengañatu zanian descabro aundiyac eguincituela infernubaren engañuz: Galdetu cien Theodosioc bere andreami ¿nundic eldu zan, certan cebillen eta norciran arren aposentu eta oiyan etziñic zautzanac? eranzun cion Dña. Constanzac, ¡Theodosi! zure Aita eta Ama baitira nere Aitariyarrebac dira oiyan dauden biyac, obiagos paratzen ditut gueren salan eta etzan lecuban, eman diot apariya, nola baitira zarchuac erretiracen ditut goizcho ondorian atera naiz Elizaco ratocho bat oratio eguitera, eta orain itzulcen naiz echera familiaren compañaia.

Ordubanche zan complet.te desengañatu, icustias diabruaren engañuba, esclamatu zuen modubontan ¡hai nere desgraciatura, hai nitaz, cergatic il dituten izatia eman ciranac, Aita eta Amaren verdugua naiz, nerescus il ditut biac engañaturic castigacen zaitutelacuan infidelidadeco traiciyuagati eta contatu cion Esposa fieleri Hermitañuacquico pasage gucia errazaguada concebitzen cer esplicatzen ciyen biyen orduco ratua, pena eta congojaz, baiya ain pronto nola, cerbait sosegaturic, asi cen obratzen arrazoria beriartan asi cen obratzen gracia divinua, eta ontaz movituric Dn. Theodosio bertatic artu zuen asmua Penitencian billatzeco bere becatu aundiyan barcaciya deseiyuan manifestatu cion emazteari ceñec penacen dien artian bacegon ere artu zuen determinaciyuontaz contentu aundiya, eta esan cion senarri ¡bai Theodosio! aundiyac dira gure guein dauden gaizac, calte aundiyac aciendari, deshonra aundiya eman diozu gure fameliya nobliari baiya guciac eztrade ecer Aita ta Amaren caltiaren comparaciyan, eta faltau ere ezta ezercho Jaungoicuari eguin diozun ofensaren comp.n eta utziric guciac nere guein becatubas biardiozu eman lenbaitlen gure Jaungoicuari satisfaciya, aguiz gustacen zait zure pensamentuba penitencia eguiteracoa; modubontan izeguñic elcarren artian eta trataturic Gurasuen entierro ta Elizguizonaz partituzan Dn. Theodosio Esposagandi Justiciari parte eman baño lenago Penitenciareren esque, utciric bere Esposa nobedadiayen artian presentatucen Erroman J. C. Vicario, Elizaguciaren buru Aita Santu denbortan cena Juan 7. oiñetara, batzubez diyue lenbico egon zala S. Marcial orduban Yruñaco Obispo denborartan cenarequi, egonbazan ezpazan lenic bere obispo Yaunarequi bainzat ongui enzunic araco Marc. Cap. v. 41. Vade ostende te Principi Sacerdotum goiae eta presentadi Sacerdote gucien Principiaren aurrera negar aundiyaqui eta damutasun gogorrarequi bota zuen Aita Santubaren oiñetara, becatu horribliayen absoluciyo billa sujeto eman ciroquen Penitencia

cumpliceo, absolutu zuen Aita S. eta eman cion becatu aundiyaic mereci becela Penitencia aundiya, burnisco Argolla bat lepora eta bi cate senduac guerritican oñetara fuertequi estutubac, eta elcarri eransiyac, cebillela modubartan errietan sartu gabe aiqueta catiaic puscatu artian, edo eroriartian, bada puscacia edo erorcia izanen cela Jaungoicuaren Justicia pagatuba celaco señaia, eta lecubanberian eguin cezala bere costus S. Migl. Ainguerubaren ho(n)rran Templo bat.

O cembat itz eguin leiteque Penitencia arrigariyonen gueñan, eta particular te consideratzen badugu jaso zubena zela Personage bat, cela Caballero distinguitu bat ondasunetan igaritan cegon bat, baiya eztingu denborac, eta asuntuac permiticen, Personage altuau humillacen da eta cargaturic burnis Guruce bat gueñara zuela, encaminacen da desiortora, eta batetican bestera dabilie cumplitubaz Penitencia, denboran berian artu zuen Theodosioc S. Migl. Aingueru bere Abogadozat confianza oso batequi alcanzatuociela Misericordia divinuagandi penitenciaren laburcia, etzan enganatu por cierto: arla experimentatu zituben ya animaco, ya gorputzeco favoriac Aingueru Santubonengandi: lembicico barcacyoco señaia errecibitu zuben Goñico mendiyen pagadi illunian, urte batzuben barrutyan desiortoric desierto, mendis mendi sartu cen bere errico pagadi illun batian, cela echealderaco inclinaciyoedo obequi Jaungoicuaren inspiraciyo, ceguanian aldiya batian escatzen Jaungoicuari zeucala bada artaz misericordia S. Migl. bere devociyoco Ainguerubaren atenciyo, derrepente botacequion lurrera catiaren anillo bat, ezagutu zuen bai cela ceruco favore bat, baiya nola beste guiñaraco catiac, eta argolla guelditu ciren oso ezagutue zuen oraindi falta cequiyola Penitencia, eta animoso seguitu zuen berritan aurrera, baña alare graciaren agradecimentuban deituric arata Dña. Constanza encargatu cion cate mailla bota cequion lecuban eguin cezala Hermita bat S. Migl.en honrran, gusto artu zuen eta cumplitu zuen Penitentiaren encarguba, eta dirigicen da bera catiac, argolla eta Guruciarequi Aundi Mendira, eta andic Alargo mendira, eta arla nola Patr.a Noec conseguitu zuen salbacia dilubiyoco utsetati Arataco mendiyen, modubontan Dn. Theodosioc conseguituzuben Nafarruan Alargo mendiyen descansoric aundirena, Noec 7. ilabetian, Theodosioc 7.urtian: Seguramente Jaungoicuaren Providenciayaz ceñec zeucan lecuban destinaturic milagro aundi bat eguiteco aldatu zen Theodosio mendi ontara denborartan izugarriya beriontaco arboladi eta sasi ta malda gaizagatic, baya particularmente cergatic maleza auen artian coba batian alojitzen zan Dragon losagari bat icaraturic zazcana inguruco gende guciac, Theodosio ignorante onelaco animale gaizas, ecin arrastatus catiac, etcin jasas Gurucia ez nundi, ta ez nola presentacenda Lecearen atacan, ateracen da Animale izugarriyura fistu icaragarriyaquin centellac arcecuca zarpa gueiztuas degollatu eta bertan tragatzera, Theodosio asustatuba, indarrac penitenciaz galduba, catiaquin ezin baliyaturic, munduco auxilio gucietati desamparaturic munduco armaric ere gave defendiceco bere buruba, armatzen da fede vizi batequi ceñequin ascotan vencitu zuen Dragon infernala, fedionequi sinistaturic Jaungoicuarendaco eztala imposibleric, confianza aundiyarequi escacen du ceruco asistencia Migl. biardun gucien amparazalliaren medioz esanas Mig. amparanazazu, eta instantian berian experimentacen du favoriac ez nolanay, ez cerutican Miguelec bigaldubas, baicican bera, bera jaichizan cerutic bere debotua socorritzera instantian berian pensamentu guciac baño ligeruago ostosen artian ceruco arguitasun ederren artian jachizan Migl. mendiyontara bere debotuaren aurrera eta veguis icusteco moduban, presentatu cequion Theodosio debotuari ecin esplicatu deitequen edertasunarequi ecarzuelaric Cerutican berequi Principe Excelsuac bere Ymagaña gurutce batequi buruba.

Sum Princeps Exercitus Domini. Josue 5 v. 13

Nor oteda nere C. fiel Catholicuac, Nor oteda gure Jauna eta Jaungoicua bezelacoric? ¿Nor oteda bera vecela edertasunez, janquinduriyaz, amoriyoz, ontasunez, ondasunaz, aunditasunaz, eta poderiyoz aberastutacoric ¡Nor oteda azquenic gure Jaungoico eta Jabe maitiac becela milagrucec milagruen gaiñan ceruban becela lurrian, arla mundubaren asieran, nola denbora gucietan eguin dezaquenic? Domne quis similis tibi? Ps. 34. Bera da Yzar ederrez betetaco ceruoiyec ecerecetic eguin citubena. Bera da gu vicigueran mundu zabalau eta beriontan arquicen diran mendi eta campo celai eder guciaquin ecerecetic atera, edo eguin zubena; Bera da azquenic, ceruan eta lurrian arquicen diran preciosidade guciac, iz bacarbatequi eguin ditubena; ¿baña cer ezdezaque Jaunaren itz poderioz beteac? Naiduan gucia N. C. maiteac, naiduben gucia eguiten du Jaunac vere itz indarsubarequi: Omnia quecumque voluit fecit. Nai izan zuben bada graciasco leguiaren asieran amavi guizon pobre, eta bildurtic zabalacia mundu gucian fede santubaren arguiya, bada alferric jaiquico dira Apostolu santuboyen contra arla Emperadoriac, nola Erregiac, arla Ynfernuba, nola munduba, alferric prestatuco dira Jesusen discipuluben contra ezpata zorrozac, labe gorriyac, carzelac, calabozuac eta beste milla tormentu icaragarriyac, ezta importa, Jaunaren soldadu eta predicadorioiyec purrucatuco dituzte idoluac, erreco dituzte ayen templuac, convertituco dituzte Emperadoreac, Erreguiac, Erriyac, ta ecarrico dubie mundu gucia Jesus eguiazco Salvadoriaren ezaguerara; eta nola eguin bear ezuten onela Jesusen Apostolu santua ayec, baldin Jauna bere poderiyo laurri baguiarequi empeñatu bazan graciasco ondasun guciaquin aberasten? Baya Catholicuac! ezta bacarric Apostolu santuetan arrigarriya gure Jauna eta Jangoicua; baita ere beste santu gucietan, guciac aberastu ditu bere graciaquin, edo ondasunaquin.

Batzuei eman izandu dio gracia batzuec, eta beste batzuei diferentiac. Bati eman dio amoriyo santu izagui bat, beste batí jaquinduriya, eta ezagüera arrigarri bat; Oni ematen dio paciencia, beste arri proximua salvaceco zeloa; gueiyenai milagroac eguiteco doaiya, eta guciei gracia ugaricac mundubontan, ta gloria casi laurri gabe bat Ceruban. Eta orai, onenbeste doay, onenbeste graciasco ondasun eman badio gure Jaunac santu guciei. ¿Cer eguingo ezuben Ceruco Espiritu eder, Aingueru santubaqui bera ala alabaceco sortu cituben aieyqui? Cer gracia emanen ote ezizquion? Ez otecituben aberastuco bere gracien ondasunaqui? Bai por cierto, Batzuec abrasatu cituben bereganaco amoriyo aundiyarequi, Beste bazuec apaindu cituben ezaguera, eta jaquintasun andiyarequi, batzuec paratu cituben Ceru eta lurra goroenaceco, beste bazuec guri lagunceco, batzuec eguin cituben bere Enbajadore ta ministro, beste bazuec armatu cituben poderioz eta virtutez deabruac menderazeco, eta azquenic Aingueru Santu guciac eguin cituben Jaunac zoriyonecuac, aberatsac, edertasunaz betiac, guretzat bitarteco poderosuac, eta beretzat asqui maitagarriyac. Esaten digu S. Lorenzo Justinianoc 9.bederatzi coruetaco Espiritu ederaietan repartitu citubala Jaunac bere doai, ta graciazco ondasun guciac: Serafiñetan arquicenda ispillu ederbatian bezela Jaunaren ontasun, eta amoriyo irazaqui bat, Querubiñetan beraren egui santu, eta ezaguera laurrigabia, Tronuetan justicia zuzena, Dominaciotan beraren aguintasun aundiya, Virtutetan, icustenda indar santu arrigarri bat Jauna verarena, Potestadetan poderiyo finic gabia, Principadotan aguercenda Erregue gucien Erreguia bezala, Arcainguerutan argui eder bat becela revelatubas berei secreto, ta misteriyo santubac Aizquenic Ainguerutan icusten da gutas Jaunac daucan cuidadua eman cigularic bacoizari gueren aingueru guardiyacuac.

Orra (N. Ad.e maitiac) Orra nola errepartitu dituben gure Jauna eta Jaungoicua bere perfecciyo, gracia, eta doaiyac 9.bederatzi corutaco Espiritu eder ta zoriyonecoaitan; Eta

cer izanen lizaque baldin Jauna bere poderiyuarequi empeñatu balizaque Espiritu Eder autaco bati bacarric ematen guciei repartitu zizquion dueiya ta gracia? Ceñ ederra, ceñen arrigarriya, ta maita-garriya ez litzaque izen espiritu zoriyonecoura? Eta ezote du eguin orrenbeste gure Jaunac bat edo batequi? Ez ote da arquicen ceruco ejercito eder oien artian siquera ceñetan bat, beste Aingueru guzien artian zabalduric arquitecen diren doay, ta gracia icusten diran ispillu eder batian becela? Bay, Bay por cierto, bada Baña ceñ ote da ain privilegiatubura? Ceñ! Orra, orra bertan Sn. Miguel Excelsis da. Bai Catolico, Apostolico, Romanuac Sn. Miguel Excelsis ceñen onrraren eta alabacen ocupacen dan egun ontan Eliza Catolico gucia; Sn. Miguel Excls. Cristauben Elizetan, eta particularmente Aralargo mendico templo santubontan gaur honrracen den au da ispillu eder ura beste Aingueru gucien doaiyac eracusten ditubena; Au da Jaunaren Amoriyuan abrasaturic arquicen den Serafin eder bat; S. Miguel da Jaunaren jaquinduriz alde gucieta inguraturic dagoana Querubin jaquinsu bat ¡Sn. Miguel da Jaunaren Magestadia descansacen dan Trono gloriosua; Sn. Miguel da Jaunaren Dominio, edo aguintari arquicen dan Dominaciya; Ceruban ta lurrian gauza arrigarriyac eguin dituben Virtutia; Sn. Miguel da Jaunaren poderiyo andiyarequin veztituric arquicen dan potestade miragarriya; Sn. Miguel aizquenic da Jaunaren anditasuna eracusten duben Principadua, Jaunac bere Enbajadorezat elegitu zuben Arcaingueru Soberanua; Eta iz batian esateco Sn. Miguel Excls. da Jaunaren ejercito gucien buru, Principe, eta capitán generala. Sum principis exercitus Domini. Eta orren medioz Sn. Miguel da Jaunac bere amaren urrena doai, gracia, eta gloria aundirenaqui aberastu zubena. Guc Mariaren urrena honrratu eta amatu biar degun espiritu eta Principe santureneta becelacua. Ona emen N. C. T. C. gaurco asunto edo Sermonaren gaya, eta esplicaceco, edo aguiriyán paraceco, ezpada ere.

Eztago dudaric N. C. maitiac, eztago dudaric ce ainbestes, eta gueiyago honrratu, eta amatu biardegula guc Santu, edo Aingueruren bat, cenbates gure jaunac dauca aberasturic bere gracia doai eta prerrogatiba gueiyaguaqui; eta cenbates bitarteco poderosuagua dan gureztat jaunaren aurrian: Yzanic bada S. Miguel Ex.e s. Maria santisimaren urrena Jaunaren M. gracia, doai eta privilegio aundirenarequin aberastu zuben Aingueru zoriyonecua eta guretaco vitartecoric poderosorena, orañ icusico degun vecela: esan dut bada S. Miguel Exes. dala guc mariaren urren gueiyen amatu, eta honrratu biar deguna, eta len billatu biarduguna gueren nacesida(de) eta premiyetan ispiritubau delaco mariaren urren Jaunac gueiyen aberastu duana: Eguiya ote da S. Miguel Exes. dala gurezat adisquide ta bitartecoric onena V. Santisimaren urrena? ¡Ah. N. Adizaille viotzeoc! eztago consideratu baicic S. Miguel Ainguerubac Ceruban eta lurrian eguin dituben gauza arrigarri eta maravillosuac; Eztago beguiratu besteric J. S. Migueli eman dizquion oficio eta cargu altuei; estago aizquenic aditu baicic S. Miguel Ainguerubari Elizaco Doctore Santubac Aingueru maiteonen devotuac, eta escritura S. espositore Jaquinsubac eguiten diyuen alabanzac, eta gorabidiac; S. Miguel Ainguerubonen izena bera, bacarric asco da bere aunditasuna eta excelenciac aditcera emateco; Miguel, izen misteriosua, onec liburu S. Espositoriac diyenez esan naidu. ¿Nor Jaungoico vecila? Au da Jaungoicua vera vecelacoric inor eztala, ez anditasunian, ez edertasunian, ez jaquinduriyan, poderian eta ez beste gueñaraco perfecio aundietan! Miguel, Yzen arrigarriyau da azquenic Jaungoicuaren baitan arquizen diran perfecciyó guciac esplicaceco egoquirena. Orai bada N. C. T. Cat. ain perfectua bada Miguelen izena: ¿nolacua izanen ez otede Espiritu ederrori bera? Baldin, S. Santubac digunas, ondasunac baña obiagua baita izen ona melius est nomen bonum quam divitiae, multae. Cer graciasco ondasun faltacocion Jaunac ain izen misteriosua paratucion Aingueruen Principiorri? Eta eguiya bada Jaunac berac ezagutzen ditubela iñorc baño obeto bere criaturei eman dizquion gracia eta doaiyac, beste aldera ere eguiya bada gracia oyen conforme paratu

cizcola Jaunac Espiritu eder oriyei beren izenac, Sinistatu dezaquezubie Cristaubac J. Soberanuac berac paratucion esqueroz bere Principe Leiyalorri Aingueru gucien artian izenic Misteriosorena, eta Santurena S. Miguel dala Ceruco exercito eder ayen artian Ama Santisimaren urren gracias doaiyas poderiyos eta virtudes gueiyen aberastu zubena: Ongui ezaguturic dauca eguiyau E. A. S. C. Ap. Erromacuac, bada S. Santubac inspiratu, edo pizturic ceruco Erregiña Soberanaren urrena Principe maiteorrideitzen dio, Orri escasen dio bere laguntasuna, Ori Honrracen da Aingueruben exercitoco aguintari principalena becela: Orgatic beragatic esan zuben Ceruco Embajadore S. Gabriel gloriosuac Sn. Miguel zala Principe arrigarri ta soberanua Michael princeps magnus, unus de Principibus primis. Baña nola ezta izango. S. Miguel Principe aundi eta paresgabecua baldin S. Juan Eva(n) gelistac Apocalipsisco liburu santuban esaten digunaz bera bada Aingueru Santu gucien Jabe Erregue ta Jaungoico becela? Eguiya da, Espiritu zoriyonecuaiyec Jaunac ecerezet(i)c eguin, eta sortu citubela, edertasunez, amoriyos, doayas, eta glorias aberastu citubelaco Jaunarenac dirala. Jaungoicua dala ayen jabe eguiyazcua, baña orgatic Eva(n)gelista santubac esaten du Sn. Miguelen Ainguerubac Michael et Angeli ejus Principe Soberanuonen esanac eguin, eta onen mendian eta obediencia Santuban daudelaco: Orgati Elizaco doctore Santubac arrituric S. Miguelen Excelencia ta aunditasunez eztirade aspercen principe santubonen alabacen, Orgatic S. Basilioc deicen dio S. Migueli esanaz bera dala beste ispiritu gucien artian dignidade, ta honrratan preferituba. Tibi o Michael qui dignitate, et honoribus ceteris omnibus spiritibus prelatu es. Oni deicen diyue S. Agustin, ta S. Buenaventurac Paraisuco Exercitoco aguin tari eta principia. Dux et Princeps celestis militie. Miguelengatic azquenic esaten digu dala ez edocin baicic irubidar Santuba Sofronio Constantinoplaco Patriarcac O Ter Santissime Michael Angelorum corifee eta Pantaleon ciudadeortaco dignidadiac jaquinsuba, eta principe maitagarriyauen devotuac cer esantendigu? Ya esaten digu S. miguel dala ispillu mancharic gabia, eta ederrena, esaten digu S. Miguel dala mundu guciari argui eguiten dion, eta secular illuncen eztan yguzquiya, divinidadiaeren Lampara beñere izalcen eztana Lampas divinitatis aizquenic esaten du S. Miguel dala Ai(ta) eternuaren seme eguiyazcua significacen duben izar ederra Michael splendida estela solis gloriae. Arrazoreric ascorequi bada Doctore santubac aplicatzen diote principe santuborri Sprtu. Santubac Ecequiel profetaren aoti diona, esanaz Sn. Miguel dela Jaunaren mendi santuba, aleguin gucia artan dagon Querubin ederra. Querubin extentus bere eguac zabaldu ta 9 bederatzic corutaco Ainguerubac bere egopian dauzcana Yaquinduriyan, edertasunian, eta aunditasunian beste guciac baño gueiyago participatu zuelaco: quia magnitudine, sapientia, et pulcritudine plus ceteris participavit. Ruperto venerabliac dionaz.

Obequiyago ezaguceco S. Miguel Ainguerubaren gracia, duei, eta excelenciyac eztago beguira besteric Jaunac Principe Soberanuoni eman dizquion encargu alto, eta importancia aundicuei, eta encarguocui eman cion poderiari, ta orren medioz ceruban eta lurrian eguin dituben miragarri edo milagro aundiyei. Baldin, Sto. Tomasec digunes, Jaunac elegicen dubenian criatura bat estadu alto bateraco, importancia aundico encargutaraco, eta gauza arritubac ceruban ta lurrian eguiteco, ambateta gracia, eta privilegio gueiyago ematen badio ambateta escelencia aundiyagocua izaten bada onelaco criatura, ¿cembat gracia, cer privilegio eta prerrogatiba ecizquen emanen Jaunac S. Migueli izanic Miguel elegituba importanciaric aundireneco encargu Jaunarenac eguiteco edo desempeñaceco? Sn. Gregorioc digunaz, apenas munduban guertatu edo eguin da gauza miragarriric S. Miguelen medioz baicic, ezpaita importancia aundico encarguric Jauna bere ministro Leiyaloni manatu eztionnic. Eliza Doctore, eta Espositorien ezbadateque izan Mariaren urrena altuagoco estaduric Jauna(c) S. Migueli eman ciona baño; Ceñ empleo andiyago Ceñ encargo obeago Jaunac escogituric gucien aguintari eta Capn. Trinidad eguztiaren

honrra ta gloria defendicia baiño? Bada S. Miguel Exēs. zan Lucifer zorigaiztoco bere lagunaquin Jaunaren contra goratu zanian; Ori zan diot, Jaunaren celoz abrasaturic, beraren alde atera, Aingueru santu guciac animatu, Jaunaren alde sutan ecela, Aingueruzco ejercituarequin deabro guciac contra jaso, guciac menderatu, infernuban ondatu, Ceruban faquia pasatu, eta modubontan Jaungoicuaren honrra, gloria eta izate divinua defendatu zubena; Jaungoico eguiyazcuaren ezaguera Ysraelgo erriyan gorde biarbada, S. Miguel dago ontaraco encargaturic; S. Miguelec eracusten dio Patriarca Santubei fedead misteriyuac; Onec revelacen dio Profeta santubai Jaunaren mandatubac; Munduba erremediatu biarda guizon eguitiaz trinidadeco bigarren persona, S. Miguel da bere escabidiaqui Jaunaren borondatia biguñdu biardubena beste guciac bano gueiyago lenbait len obratu dedin misterio santubau S. fran.co Xavierrec digunaz. Jesus munduban vicitu cen artian Aita Eternuac S. Miguel bialcen cion Embajadore; S. Miguel da Jaunaren Seme Eguiyazcua, ta bere Ama maitearen naigabetan visitatu, consolatu, ta animacen cibena; beste jaquinsu ascorequin Venerable Maria Agredacoac esaten dubenas azquenic Jesus Curuetara Yyan zanian Evangelio santuben arguiya zabaldu biar bada munduban S. Miguel dago elegituric obra aundiyyontaco, S. Miguelec laguncen dio Apostolu Santubei Jesusen ezaguera eta religio santuba zabaldu biar badu erri gucietan; Orrec laguncen dio Emperadoriac Erreguiac eta erriyac converticen fede santura; S. Miguelec laguncen dio Elizaco Aita Santubei JesuChristoren Vicariyuei lurrian Eliza Catolicua ongui governacen; S. Miguel da en fin fedia, religiyua, eta Eliza Ama santa sosteniceco Jaunac paratu zuben Pillare sendua Constantino Emperadoriari berrorrec esan ciones Ego sum Archidux Domini Sabaot Christianorum fidei Tutor. Bada cer esan dezaquet S. Miguelec eguin dituben milagro arrigarriyen gueiñian?

Arrigarriyac dira milagruac S. Miguelen medioz Jaunaren Majestadiac, obratu ditubenac arla Legue zarrían, nola berriyan, lecu gucietan, eta ez guti gure inguruban, eta asco Aralargo mendiyontan S. Miguel Exēs zan asco jaquinsuc esaten diobenes Legue zarrían jaunaren ordes Moises Santubari Orebco mendiyán aguertu, Ysraelgo erriya Faraonen mendeti ateraceco ordenac eman, Erregui onen ejercitua perseguicen citubena Moises eta bere gendia ichasuan ondatu, eta Ysraelgo Erriyan 40 urtian milagro aundiyyen artian gordetu zubena; S. Miguelec lagundu cion jacob Patriarcari Aingueruzco ejercituarequi vere asaiyac vencicen; Orrec laugunducion Josue Valerosuari Jerico ciudade fuertiura menderacen; Orrec berac laugunducion Judas Macabeori Gedeon famatubari; S. Miguelec azquenic libratu zuben bi bidar Daniel Profeta Santuba Lionen azaparretati; eta beste bein Surtaco labegorritic batere miñic gabebaterere dañu gabe. Dabada S. Miguel Aingueruba guc Jaunaren aurrian M. S.em aurrera izan eta iduqui aldezaquegun adisquide ta bitartecoric poderosoena; bada S. Miguelen baitan arquicen dira completamentian adisquide ta bitarteco poderoso izateco biardian condicio guciac; oyec dira Jaunagandi gurezat mesediac alcanzaceco valimentu aundi bat, mesedioiyec guri eguiteco vorondate on bat, eta amoriyo aundi bat; eta norengan arqitzen dira irugauzoc obequiago ce S. Miguelen baitan? Norc, Mariaren urrena eguin dio bere debotuei Aingueru maitiorrec baño favore gueiyago? Norc dauque guizonarendaco vorondate pretago berarrec baño? Norc S. Miguelec baño valimentu gaiyago Jaunaren aurrian? Norc guganaco amoriyosco suba pistu edo viciyago? Yñorc ere ez N. C. Catolicuac Pantaleon devotuac digunas. Ain aundiya da jaquinsubonen iduriyan Miguelec Jaunarequin duben valimentuba laurric eztubena becelacua.

Nola ezuben izan biar ain aundiya eta laurrigabia Miguelec Jaungoicuarequin dauquen valimentuba, baldin ezpaidute laurric Ministro Leiyalonec Jaunari eguin dizquion servicio aundiyyac: Nor S. Miguel baño celo aundiyyagotacoric Jaungoicuaren honrragatic?

Nor len goratu zan Jaunaren alde Lucifer errevelatu cenian contra? Miguel lembicicua; Miguel len jaso zan esanaz Quis sicut Deus.

Ontan N. C. icusten da veguis vecela Miguelen celua Jaunaren glorias, Miguelen amoriyua dala aundirena Jaunaganaco Mariarenas landara. Eguiya bada Theologuac diyuenas jaunac santubei eta Ainguerubei ematen dien gloria, poderiya, eta valimentuba dala Jaunari berari Santubac eta Ainguerubac dioben amoriyuaren conforme, eta izanican esan dugun vecela, aundirena Miguelen Jaunaganaco amoriyua, esan biardugu Miguelen valimentuba dala aundirena; Onen conforme cer faltatuco dio Juanac Principe leiyalorri? Cer inori ucatuco dio gure Jaunac Miguelec gurezat esscatu, edo erregucen badio? Nic Sinistacen dut Faraon Erreguiac Jose garvi laiyal Jacob Patriarcaren semiari bere Palaciyo eta erreinuco aguintasun eta escu gucia eman cizquion becela, Jaunac Miguel lenbicio Ministruorri emanic dauzcala poderiyo eta facultadiac berdinic edo laurrigabiac: Nic sinistacen dut Asuero Erreguiac Mardoqueo leiyalari bere Paisano Ysraeldarren alde eman cion becela valimentu arrigarri bat, modubontan eman ciola Jaunac Miguel Aingueru gucien principiorri izan deitequen valimenturic aundirena gure alde: Nic sinistacen dut azquenic eta gucioc biardezubie sinistatu ezdala graciatic, eztala guri convinidaquigun gauzatic Miguelec, Jaunac eman dion escubonequi, alcanzatu eztezaiquegunic, eta orgati esaten dion S. Vicente Ferrer Glo.ac Jaunac mundubontara guri lagunceco salvaciyoco vidian bialcen dituen Aingueru gucien artian principal eta poderosoena dela S. Miguel Aingueruba Inter omnes Angeles celi qui descendit in hunc mundum ad procurandum nostrum bonum, et salute maximus est nobis Michael. Eta orgatic ere esaten digu beraren deboto Jaquinsu batec Jaunaren eta bere Ama Sma. mancharic gaviaren urren guc izan dezaqueguquen adisquide, bitarteco, eta Patroi(c) onena, ta principalena dala, S. Miguel Aingueru Gloriosua. Post Deum et ejus intemeratam Matrem Michaellem habemus maximum Patronum.

Ez da milagro S.Miguel izatea M. S. urrena gurezat aldaitequen bitartecoric onena, cergatic beragan arquitezen dira ez bacarric guri lagunceco poderio ta valimentuba, bai ta ere gaiñera mesediac eguiteco vorondate ontasunez, erruquimentus, eta amoriyoz betetaco bat; bada izanic eguiya eta jaquiñacenbat eta gueiyago Santu, edo Aingueruren batec amaten duben Jaungoicua, ainbeste gueiyago gu amaten gaitubela, eta cenbates amoriyo aundiyagua digun ainbestes gueiyago erruquitzen dirala gutas, eta erruquimentuba digubienarem dit bat mesediac alcanzacen empeñatzen dirala; S. Miguel Serafin gucien Principia izanic espositore, eta jaquinsubac diotenes, Jaunaren amoriyos errecea, eta urturic dagon Spiritu abrasatu bat, Nolaco amoriyua ezta izango guizonarengan? Eta orlaco amoriyuarequi nolaco erruquimentubarequi e(z)tigu beguidatuco gueren premiya estutasun, eta necesidadetan? Ainbeste erruquicen bada guizonaren premiyas, eta novedadiaz Nola ezta empeñatuco Miguel gu len bailen premia eta estutasuneti ateraciagati baldin viotzeti berari escatzen badiogu? Berac iduquiric, icusdegun becela, gure gaiz gucien erremediyua Jaunagandi alcanzaceco valimentuba Jaungoicuaren maiterena delaco, beste alde izanic guc vorondatia onen onena becelacua guri mesediac eguiteco, Nola estugu sinistatuco S. Miguel dala gure adisquideric fiñena. Guc conforme gueren premitan len lena Jesus, eta bere Amaren urrena S. Miguelengana? Edo naicinduque lembicicua icusi esperiencia S. Miguelen vorondatia viotcetic berari deitu diobienen alde? Bada ontan badago zuec izatia Principe Excelsuorren debotuac, beriala icusico duzubie milla modutara lagundu diola bere devoto guciei S. Miguelengandi errecibitu dituzte mesediac calidade edo condicio gucitaco devotuac: Patriarcac, Profetac, Emperadoriac, Erreguiac, Principiac, Generalac, Erriyac, Ciudadiac, Provinciac, Erreñubac, eta mundu guciac arquite izandu du, S. Miguel baitan laguntasuna; Chiqui ta aundiyac, pobreac eta aberasac, eriyac eta sanuac, justuac eta

pecatariyac, iz batian esan dezagun, beragan erremedio billa etorri diran guciac izandu dira aditubac: Eztago idiqui besteric escritura Santuco liburubac, guztia dago beteric S. Miguelen mesediaz, S. Miguelec lagundu dien condicio gucitaco sujetuaz. liburu santuotan icusten dugu lagundu ciola Principe Gloriosuonec Legue zarrian Abraan, Ysaac, jacob, Josue, Gedeon, Ezequia, Daniel, Abacuc, eta beste ecin contatuala bere debotori: Eztago idiqui besteric El. Erreguetaco historiya, ta yeusico dugu Leon, izenontaco amalaugarren Aita Santubari lagundu ciola S. Miguel Ainguerubac Sarracenuen contra; Constantino Emperadoriari bere etsai guciac vencitzen; Casimiro Poloniaco Erreguia Alfonso Portugalgua eta beste asco Erregue ta Principez izandu dubie S. Miguelen premiya moruac eta beste gueñaraco esaiyac menderaceco, Ygualmente Ciudadiac, eta Errenubac artu ditu(z)te S. Miguelen favoriec: Roma, Zaragoza eta beste asco atera ditu S. Miguelec estutasun aundiyetati; Francia Yguelesen mendeti, America bere contrariyotati. ¿Eta España? Ecin esan, eta ecin pensatu siquera deitezquen arin bat gueneraciyo gueizto infiel eta barbaroren menderatic. Estiendase algo, maxime sobre esta parte. Justuei cenbat modutara lagundu eztio S. Miguel Ainguerubac? S. Juan Evangelista, S. Pedro, S. Pablo, eta beste ecin contatulari lagundu cion milla aldetara beren carreran. ¿Eta Becatariyei? Becatariyac experimentatu otedubie S. Miguel Excelsis onen laguntasaa? Bai por cierto. ¿Eta norc gueiyago? N. Adizale devotuac? Esan dezala Goñico Caballero Dn. Teodosio eguiyazco penitentiac; ¡Caballero Noblia! Cer favore, edo mesede recibitu ciñuben cere estutasunian Aingueru ederonengandi; Nic esanen dizubiet. Eztut dudatzen gucioc arricen zaridela ainbesteco S. Miguel Aingu(e)ruban laguntasun, eta mesedias bere devotuei eguin dizquionas: Baña ¿Otan aitcen dirala uste dezube Principe Soberano orrec emen eguin dituben prodigio eta marabilla aundiyac? Ez N.C.T.E. Eztira emen acabacen; Orain asten dira esate bateco moduban; esan deciola bestela inguruetaco erriyac, vailliac, Nafarrua guciac bere ingurutaco Provinciaquin mendi temple gueiztocuontan aparecitu zan esquero experimentatu ditubien gauza miragarriyac, esan dezala Templo Santuontaco Capilla santa orrec Cerutic etorri zan Ymagaña ederrorec, Presente milagrosuorrec, cembat gauza orden naturalian ezaudenac eguin diran emen S, Miguelen bitartez; Esan dezatela eriyac, mutubac, ta inchubac S, Miguelen bitar(tez) erremedyua emen alcanzatu dubienac: Yzegin deciola becatariyac S. Miguelen medios emen barcaciyua alcanzatu dubienac; Yzegin deciola Justuac emen gracia eta ondasunac alcanzatu ditubienac Esan dezaigula Miguel d'Errazquiñec berac artucituben favoriac. Onenbeste eta ecin contala gueiyago izanic Principe Excelsuonec favoritubac, arla Leguezarrian, nola berriyan beti denbora gucitan, lecu gucitan eta particularmente guretaco zoriyonian aparecitzan lecu santuban, beraren alabanzetan, beraren honrran goratuzan Templosantu bontan, eta beronen ingurutan ¿Nor izanen da satisfaciyo guciarequi necesidade gucitan S. Miguel billatuco eztubenic? Nor S. Migueli deituco eztionic estutasun gucietan; Animo debotuac, emen daucazubie gaiz gucien erremedyua, emen daucazubie Dn. Teodosio dragacera atera zan dragona bertan acabatu zubena, emen Lucifer, edo Demoniuua Jaunaren contra minzatu zenian Ynfernubaren ondarreraño bota zubena, emen, emen daucazubie S. Miguel Excelsis Jaunaren Ministro escogituba, emen, mendi altuontan Centiñelan zuben alde; emen dago alerta noiz deituco diozubien escuban erremedyua dubela; emen ezpatazarmaturic noizlagun biarzariden ceren esaiyen contra, eta Elizaren enemiguen contra: Eta oin celosua bada guretaco nor izaenda Aingueru Santuboni devociyo eztionic, edo gutchirenaz emendic aurrera izango eztionic? Nola da posible ez amatzia, honrratzia, eta ez nai izatia ainbeste graciarequin Jaunac aberastu zuben Principe maitagarri eta viotcecuori? Jaunaren Majestadia empeñaturic bere honrra eta gure provechutaraco graciasco ondasun guciaqui S. Miguel aberastucen, eta guc ezguera empeñatuco Jaunari gusto ematiagati ta gueren interesagati amaten ta honracen? S. Miguel da gure adisquideric aundirena, eta guc eztugu naizango izatia S. Miguelen

adisquidiac? Bai por cierto, nai biardegu izan aundirenac Jesus eta vere Amas landara, Cergatic bera dan Jaungoicuaeren adisquideric aundirena, Jaungoicuan gueiyen gracias ondasunas aberastu dubena eta gure Jaunarequi valimenturic aundirena daucana Salva Maria re Jauna beraren Amac; Edozeiñec nai izaten dio adisquide on batei, Edociñec naidu beretaco valimentu eta poderiyo aundico bat, S. Miguelen baitan arquicen dira adisquideric onenaren cualidadiac, eta valimenturic aundirena Jaunaren aurrian, Cergati S. miguel da Jaunac distinguitu zubena 9. Aingueru santuben Corutaco Espiritu eder ayes eman cizquion doaiyac, eta gracia guciaqui aberastu zubena, S. Miguel da Aingueru gucién Principia, Lucifer pellañ vencitu zuen Capitan valerosua, Jaunac amoriyo gueiyena diona, gure Jaunaren adisquideric principalena, Emperadoriac, Erreguiac, etc. Erreñubac, Provinciac, etc. eren estutasunetan amparatu ditubena eta munduba marabillaz ta gauza miragarris bete dubena, onen conforme ceñen adisquidetasuna izanen da guretaco onena, Ceñen valimentuba andirena? Ez dudatu, S. Miguelena ¿Marias landara S. Miguelena, Yzena bera Miguelena da Misteriosua, eta nor izanen da Miguel bera? Justamente merecidu bada Miguelec general.te mortal gucién amoriyuac devociyuac eta honrrac cergati Miguel den naturaleza humana degun gucién Defensoria: Justamente merecidu Christau gucién estimaciya, eta devociya, cergatican Migl. den Elizaguciaren Patroi eta Guardiaya Leiyala: Justamente merecidu Español gucién cergati bera dan Naciyo Catolicuontan fede divinia conservacen diguna, eta Justisimamente merecidu estimaciya, honrra, ta devociya Nafartarrengandi, Cergati honrratu guiñuzquiyaen bere presenciyarequi, bere Ymagiñarequi jarricelaric Aralargo Mendi altu ontan gucién defensore eta amparoric onena.

III

Eccé Michael unus de Principibus primis venit in ajutorium meum; Danielis

cap. 10 v. 13

Ona emen non Miguel Principe guciétan principalenetatic bat etorri den nere favorean.

Aundia da Catolicoac, aundia eta gucis admirablea da objetoa, ceñen solemnidadeac ocupacen duen gaur Elizamasantaren atencio gucia, eta ceñec juntatu gaituen gu gucioc templo santu ontan. Ala da, zuec cristau valerosoac ezaituenac icaratu ez aldapac ez tempestadeac, aundia da zuec eguin duzuen sacrificioa, aundia zuen fedea; baño orañic gueyago merecidu Aingueru soberano arrec, ceñec ganaco devocioac ecarri zaituen mendi santu ontara Sn. Miguel diot Ceruco ejercitoan Principe deicen dion bezala Sn. Basilioc Aingueru soberano ori, ceñen formacioan manifestatu zuen Jaungoicoac bere poderic, Principeura ceñen hizatea ensalzacen duen Jaungoicoac deicen diola bere ordescoa, Sn. Pantaleonec dion bezala, Capitan veleroso ori, bere ezpata zorrozarequin, Nor Jaungoicoa bezala venciyu zuen Lucifer eta vere Aingueru lagun gaiztoac, soberbias beteric alchatu ciranac Jaungoco beraren contra, Sn. Miguel diot ceñen hizenian comprendiyuric dagoan Jaungoicoarena, auda objeto aundia escacen duena gaur guere atencio eta errespeto gucia, dignoa da, guc alabaceno, eta honraceco gueren culto eta veneracioaquin.

Bay nere adizale maiteac, nic hizeguin bear dizuet gaur Daniel Pro(fe)taren hicequin, errespeto eta beneracio guciarequin, beguira zayozuela Aingueru glorioso orri, gloriaren Erregueren principe orri ceñen lagunza eta poderi arrigaria alcanzatuco degun guc gucioc, denoc Sn. Lorenzoc Justiniacoc esaten digun bezala, empleacen baguera onen culto eta veneracioan devocio eguiazcoarequin.

Eguiazqui nere adizale maiteac, Espiritu celestial guciac, Angue(ru) guciac dignoac badirare, honraceco guc gueren culto eta devocio gucia aquin, alare Sn. Miguel Principe glorioso onec, escacen du gure devocio eta culto gucia, ya considera dezagula onen dignidade escelentia, ya onen borondate ona favorecico genero humano gucia, orrengatic ala nola Faraon Erregueren subdito guciac, gusto aundiarequin alabatu bazuten José mutil gazte ura, arrengandic errecibiyu ciyuzten favoregatic, denac amatu bazuten, denac obediya bazuten, arc ematen ciyien encargüetara, denac honratu bazuten, ecin gueyago, guise berean portatu beardegu guc, empeñacen guerala, honracen, eta alabacen, Sn. Miguel Principe glorioso ori bere dignidade eta excelencia dala medio, cumplacen yugula Jaungoicoac Sn. Miguelen medios encargacen gaiyuen gauza guciac, amacen degula amorio particularrarequin, reverenciandegula errespetoric oberenarequin, eta egoten guerala beti prest cumpliceco Jaungoicoac Sn. Miguel Aingueruaren medios encargacen gaituen mandatu edo encargu guciac, eguiyen yugula Sn. Miguelen honran hizan deyezquen gauza guciac, ceñetan baitago edo consisticen baitu Sn. Miguelen ganaco devocioa, segun esaten digun santo Tomasec, ecin ucatu guc Sn. Miguelen honran eguiyen diren religioso obraric, bere dignidadea eta escelencie dala medio cergatic N. A. M. Nolascoa da Sn. Miguel glorioso onen dignidadea, nolascoa onen borondate gure ganaco? edo Adanen seme gucienzat? ecusazue emen ceñ hizanen den nere asuntoa ocupatuco duena zuen atencio piadosoa momentu batean; Sn. Miguelen dignidadea et escelencia, Sn. Miguelen proteccioa edo amparoa guizonen ganaco esplicaceco bearbezala lagun zadazue alcanzacera graci divinoa, paracen degula viyarteco Aingueruen Erregiña M. S. saludacen degula Aingue(ru) Sn. Gabrielen salutacioarequin. Ave M.

Et ecce Michael unus de Principibus primis venit

Da egui bat da, cristau maiteac, segun esaten diguten Elizaco doctoreac, Jaungoicoaren divinidad, eta bere misterio comprendiyu ezdiyequenas landara, Jaungoicoac eguin yuen gauza gucietan aundienac eta arrigarrienac, direla direla espiritu celestialac edo Aingueruac, criatu ciyuenac bera serviceco eta alabaceco eternamente Aingueru oc dira segun esaten digun Sn. Juan Damascenoc, sustanci espiritualac, eta entendimentu arguiac eta purisimoac, guizonaren entendimentu chiquiac ezin comprendiyu dechaquenac. Au da dudaric gave arrazoya cergatic Espiritu santuac esaten digun Salomon profetaren medios, ezgaitza sartu curiosidaden jaquiyera gure entendimentuac cein alcanzatu dechaquen gauzac, bada Sn. Pauloc dion bezala, escribicen ciela corintioco gendeari esaten cien, guizona ezdela capaz ezaguceco Jaungoicoaren obra poderosoac.

Principio onen ezagumentue bacarric asquida comprendi dezagun guciac, cenbatecoa den dignidadea eta escelencie espiritu celestial ayena, arquicen diranac Jaungoicoaren tronoan baño alare Ainguru guciac dignoac(c) badirare guc errespetaceco eta honraceco beren dignidade eta excelencias, Sn. Miguel Ainguerua da orrenga(tic) guc beguiratu eta consideratu bear deguna, gucietan dignona, gucién principe gucién burua bezala segun esaten digun Sn. Pantaleonec, Sn. Miguel berac deiyu cion bere buruari ceruco ejercitoan Principe, agertu cizayonean Josué valeroso arri, Jericoco campoan armaturic, ego sum Princes exercitus Domini Ni naiz Jaungoicoaren ejercitoan principe, au bera aseguracen digute Sn. Juan Crisostomoc eta Sn. Basilioc, deicen diotela Sn. Migueli, espiritu celestial gucién Capitan generala, gucién burua, au bera adicera ematen digu Sn. Lorenzo Justinianoc esatendigula, Ala nola Lucifer infarnuan baita espiritu gaizto gucién burua edo principala, ala Ceruan Sn. Miguel da espiritu on gucién burua edo principala gracias eta glorias beteric acompañacen dutenac Erregue gucién Erregue, Jaun gucién jauna, Beraci

Aingueruen coru contacen dire, Serafinec, querubiñec, Tronoac, Dominacioac, Principadoac, Potestadeac, virtuteac, Arcargueruac, eta Aingueruac, eta denan directorea deicen dio Sn. Migueli Doctore Sofronioc, onela hizegui digute, nere adizale maiteac, onela hizaguiyen digute Sn. Miguel Aingueru glorioso ontaz, Elizaco Aita Santuac eta Doctore guciac.

Baño ezpaligutere esanen elizco doctoreac, cein aundia den Sn. Miguelen dignidadea eta excelencia ¿Jaungoicoac berac ezdigu manifestacen escritura Sagradotan? bai por cierto cristau maiteac, Jaungoicoa da Daniel Profetaren medios esaten diguna guciori, fijazazue zuen atencio gucia Sn. Miguelengan, eta icuszazue or Principe gucien artean Principalenetatic bat. Ecce Michael unus de Principibus primis venit in ayutorium meum.

Sn. Miguelen devoto jaquinsu batec esaten digu, Aingueru au cela eta ez besteric, ceñec creacioarequin, erremediatu ciyuen Jaungoicoac Lucifer Aingueru reveldeac eguin ciyuen calteac, bada erri Judio arren gogortasuna convertiyu nai ezueña, erremediatu bazuen Jaungoicoac converticearequin gentillac, postula a me et dabo tibi gentes, judiac baño fielagoac, Judasen traicioa edo infidelidadea erremediatu bazuen Jesusec eligicearequin arren toquian Sn. Matias, Judasen condenacio errepa(ra)tu edo erremediatu bazuen converticearequin Sn. Paulo guise verean Lucifer Aingueru gaiztoarren galera alchatucena soberbias beteric Jaungoicoaren contra, erremediatu zuen Jaungoicoac, elegicen zuela Luciferren toquian Sn. Miguel Ainguerua, ematen ciela Aingueru santu gucieri gucien Principe bezala gucien buru, denetan aundiena.

Ez diyeque dudatu N. A. M. ezdiyeque dudatu, Sn. Miguel dela Aingueru santu ura ateracena Jaungoicoaren escuetatic abrasaturic amorio divinoan Serafinec bezala, arguitasunas beteric querubinac bezala autoridadez beteric Potestadeac bezala, representacen zuela Jaungoicoaren Sabidori infinito Dominacioac bezala, Jaungoicoaren poderie guciarequin reveztiyuric cumliceo negocio guciac. Ni naiz jacoben Jaungoicoa esan cion ocasio batean Sn. Miguelec Moises Profeta aundiari, Ni naiz Jacoben Jaungoicoa, ez Sn. Miguel cergatic Jaungoicoa dalaco, baicic cergatic manifestaceo Jaungoicoac bere edertasun infinito guizonari, eleguiyu zuelaco Sn. Miguel bere representatea edo imagina bezala, asco toquitian icusten degun bezala escritura sagradotan.

Bada egui on vistan, ezaguturic Sn. Miguelen dignidadea eta escelencie, nola ez dugu consideratu biar dignoa gure culto eta veneracio gucias, eta oso dignoa hizateco guc devocioric andiena? Jose lenago esan dudan mutil gaste ura Faraon Erreguec eguin zuelaco bere lendavicico ministroa, honratu bazuen Egipto guciac, jarcencirala denac belaunico, deicen ciotela salvadorea, necesidade aundietatic libratu ciyuelaco, Ysrraelgo erri guciac Medoac eta Persac honratu bazuten Mardoqueo Asuero Erregueren tronoan icusi zutenian, Principe gucietan principalena eguiñic, nola ezdugu honratu biar guc Sn. Miguel glorioso ori jaquinic dela Paraisoco principe, cein honracen edo distinguicen duten Ceruco habitante gucia gaur Eliz ama santac ca(n)tacen duen bezala Bay ner adizale maiteac au gucia, escacendu gure partetic Sn. Miguel Aingueru glorioso onen dignidade et escelenciec.

Orain anadicen dut Sn. Miguelen proteccio eta amparoac guer(e) favoretan escacen duela gure partetic devocioric fervorosoena edo oberena.

2.ª parte.

Eta eguiatzqui cristau maiteac ezda posible contacea Sn. Miguelec eguin yuen favoreac, genero humanoaren favoretan. Predicadore cristiano guciac empeñatuco baliraquere ensalzacen Sn. Miguel protenciaoa arrigaria, ezliceque posible hizanen contacea bat banaca Sn. Miguelec eguinyuen milagroac defendiceco guizonac; Ecarchazue zuen memorira siglo guciac, epoca guciac dembora guciac, eta ezdezue icusico ez siglo bat ez epoca ba(t), ez demboraric, ceñetan ezdan manifestatu Sn. Miguelen proteccioa edo amparoa ala justoanzat nola pecatarienzat.

Gure lendavicico gurasoac Adan eta Eva desterratuac hizandu baciren Paraisotic beren desobediencia zela medio, beren pecatuen castiguan, Historiadore sagradoac esaten digute, Sn. Miguel Ainguerue cela beren destierro(an) amparatu eta defendiyu ciyuena eracusten ciola Adani, nola trabajatu bear zuen lurra, irabazteco bere aurpegiaco izardiarequin bere sustentoa, cein baicen castigua ceñetara condenatuac hizandu ciren beren pecatua zala medio. Bai historiadore oc berac esaten digute, Sn. Miguel zela diluvioa baño lenago visitatu eta consolatu ciyuena dembora artaco fielac, Sn. Miguel cen, Jauncoicoaren Aingueru au cen, diluvioaren ondorean libratu zuena Abraham Patriar(ca) Moriaco mendian ezezan sacrificatu bere seme bacarra Ysaac Sn. Miguel cen Ysrraetarran favoretan, sujetatu ciyuena Balaan impio arren empeñoac ezezan bota maldicioric, Sn. Miguel cen Judit emacume valerosa ura amparatu zuena, fortaleciyuzuena. Olofernes vencicen, Sn. Miguel cen Judas Macabeoari eman ciona valoreric asqui venciceco. Timoteo generalaren ejercito poderosoac; Azquenic Erri Judioac ere ezagutu zuen bere favoretan Sn. Miguel Aingueru onen amparoa.

Elizama santac beti contatu du Sn. Miguel bere protectoreric principalena ama virgiñas landara, Erromaco Aita santuac beren necesidadetan apuroric aundienetan experimentatu du Sn. Miguel Aingueru glorioso onen poderie, eta mundu guciac bere necesidadetan acudiyu du, eta ez banoan, Sn. Miguelengana, libraceco gaiz gucietatic. Nai banuque nic orain esan zueri nolaco favoreac nolaco lagunza experimentatu zuen Constantino Emperadoreac, Majencio tirano arren contra eguin zuen guerra artan vici valiz Dn. teodosio Goñico Caballero ura, cembat gauza ez liyigu esanen Sn. Miguelen proteccioa edo lagunzaren gañean? O! cristau maiteac or daucazue categorrac templo santu ontan berac ilce batetic cincilica, cer esaten dizue cate oyec, voza mutu baño arrigarriarequin esaten digute guciori Sn. Miguelen poderie Sn. Miguelen amparoa, Bano acudiyu gave batere dembora pasatuetara, gueroc ezdugu icusten edo experimentacen Sn. Miguel Aingueru glorioso onen valimentue edo poderie guizonen favoretan? Sarzaitetze cristiandadeco Elizetan eta ezduzue apenas icusico villatuco duzue elizabat bacarric ezdagoena dedicaturic Aingueru santu oni edo ezdiona eguin aldare bat emateco culto eta beneracioa.

Erriac berac eracusten arizaiquigu cenbatecoa den Aingueru santu onen poderie; beguira cristau maiteac; Jaungoicoac errepartiyu yu bere gracia eta doayac Aingueru eta Santietan, bazuei ematen die graci genero bat beste bazuei diferentia, bazuc pestearen contra, beste bati incendioan con(tra) Sn. Roque, santa Agueda, baño Sn. Migueli eman dio Jaungoicoac poderi generala gauz gucien contra, orrengatic acudicendute erriac Sn. Miguelengana gaiz gucietan, ez solamente gendien enfermedadede edo necesidadetan, baicic baitare animalien enfermedadetan ere, Cer esan naidu onec baicic Sn. Miguel dela gaiz gucien contrato Abogadu generala, ala nola den ceruco ejercitoan generala? Ez da posible esatea Sn. Miguelen eguin yuen favoreac particularrean, esan dezaqueguna da, Sn. Miguel vere devoto eguiatzcoanzat, dela iturri bat aberasa aicen ezdena, puzu bat ondarric ezduena; Errazago lizaque dio Sn. Pantaleonec, errazago hizanen lizaque leurricea lurra edo mundu

gucia eta contacea Ceruco hizarrac, ezena esan edo jaquin, beneficioac edo favoreac eguin yuenac Aingueru soberano onec genero humanoan favoretan.

Eta egui au vistan honracean honracen den bezala eche santu au Sn. Miguel Elcesis titulu edo hizenarequin, celebracean Elizama Santarequin Principe soberano onen solemnidadea Cer gauza justogocoric eta obequi pensaturic hizandiyeque baicic guciac reuniyuric ofrecicea baño gueren culto eta veneracioric aundiena. Bai cristau maiteac Sn. miguel da Aingueru elegiyua Jaungoicoaren gandic favoreciceco genero humano gucia, eta ceni Jaungoicoac encomendatuyion destinoric honrosonac, cenen culto eta beneracioarenzat eguin yuen beste Aingueru gucienzat baño templo gueyago, da Azquenic Sn. Miguel, ceruco habitante guciac, honracen obsequiacen eta reverenciacen dutena, quem honorificant Angelorum cives. Dignoa da bada Miguel guc honraceco gueren culto eta beneracioaquin, dignoa hizateco devocioric oberena.